

विकासात्मक ढिलाइको केन्टकी परिभाषा

केन्टकी प्रशासनिक नियमन (KAR), को [707 KAR 1:002, धारा 1 \(22\) अनुसार](#), “विकासात्मक ढिलाइ (Developmental Delay वा DD)” भन्नाले आफ्नो उमेरअनुसार मान्यता प्राप्त कार्यसम्पादन अपेक्षासँग अनुरूप हुने गरी सीपहरू हासिल नगरेको वा उपलब्धि प्राप्त नगरेका तीन (3) वर्षदेखि आठ (8) वर्षसम्मका बच्चालाई जनाउँछ र यस्तो ढिलाइ निम्नलिखितमध्ये एक (1) वा एकभन्दा बढी विकासात्मक क्षेत्रमा देखिन सक्छ: संज्ञानात्मक विकास, सञ्चार, मोटर विकास, सामाजिक-भावनात्मक विकास वा आत्म-सहायता तथा अनुकूलनात्मक व्यवहार। विकासात्मक ढिलाइ अन्तर्गत कालानुक्रमिक उमेरअनुसार अपेक्षित कार्यसम्पादन र हालको कार्यसम्पादन स्तरका बिचमा मापन गर्न सकिने तथा प्रमाणित गर्न सकिने भिन्नता देखिने बच्चा पनि पर्छन्। उक्त भिन्नता निम्न माध्यमद्वारा कागजातीकरण गरिनु पर्ने छ:

- माथि उल्लेख गरिएका क्षेत्रहरूमध्ये कुनै एक (1) क्षेत्रमा, मानक-सन्दर्भित उपकरण तथा प्रक्रियाहरू प्रयोग गरी प्राप्त गरिएको स्कोर औसतभन्दा दुई (2) वा सोभन्दा बढी मानक विचलन तल रहेको हुनु;
- मानक-सन्दर्भित उपकरण र प्रक्रियाबाट प्राप्त नतिजाअनुसार, माथि सूचीबद्ध क्षेत्रहरूमध्ये दुई (2) वा सोभन्दा बढी क्षेत्रमा प्राप्त स्कोर औसतभन्दा आधा ($1 \frac{1}{2}$) मानक विचलनले कम भएको हुनु; वा
- भर्ना तथा निष्कासन समिति (ARC) को व्यावसायिक निर्णयअनुसार बालबालिकाको विकासमा उल्लेखनीय रूपमा असामान्य गुणस्तर वा विकासको असामान्य ढाँचा रहेको हुनु। व्यावसायिक निर्णय सामान्य स्कोरहरूबाट स्पष्ट निष्कर्ष निकाल्न नसकिने अवस्था भएको र ARC ले बच्चामा विकासात्मक ढिलाइ रहेको निष्कर्ष निकाल्नुका कारणहरू लिखित प्रतिवेदनमा रिपोर्ट गर्नुपर्ने अवस्थामा मात्र प्रयोग गरिनु पर्ने छ।”

यो गैर-नियामक मार्गदर्शनको उद्देश्य केन्टकी प्रशासनिक नियमावलीमा उल्लेख गरिएको विकासात्मक ढिलाइ (DD) योग्यता श्रेणीसँग सम्बन्धित प्रायः सोधिने प्रश्नहरू उपलब्ध गराउनु हो।

विकासात्मक ढिलाइ (DD) सँग सम्बन्धित प्रश्न तथा उत्तरहरू

1. केन्टकीमा विकासात्मक ढिलाइ योग्यताका आवश्यकताहरू के के हुन्?

केन्टकीमा विशेष शिक्षा तथा सम्बन्धित सेवाहरूका लागि योग्यता “पूर्ण तथा व्यक्तिगत मूल्याङ्कन” द्वारा निर्धारण गरिन्छ [\[707 KAR 1:300, धारा 4\]](#)। ARC ले मूल्याङ्कनका नतिजाहरूको प्रयोग गरी विद्यार्थीले DD का योग्यता आवश्यकताहरू पूरा गर्छ वा गर्दैन भन्ने निर्धारण गर्छ [\[707 KAR 1:310, धारा 1\]](#)।

ARC ले विद्यार्थीले अपेक्षित कार्यसम्पादन र वर्तमान कार्यसम्पादन स्तरबीच मापन गर्न सकिने तथा प्रमाणित गर्न सकिने भिन्नता देखाएको बेलामा योग्यता पूरा भएको ठहर गर्छ, यो [707 KAR 1:002, धारा 1 \(22\)\(a\), \(b\) मा उल्लिखित भिन्नताद्वारा कागजातीकरण गरिएको हुन्छ](#)। ARC ले वैज्ञानिक, अनुसन्धान-आधारित हस्तक्षेपहरू; दृष्टि, श्रवणशक्ति र सञ्चार स्क्रिनिङ; आमाबुवा इनपुट; योग्यता र उपलब्धिसम्बन्धी परीक्षण; शिक्षकका सिफारिसहरू; शारीरिक अवस्था; सामाजिक वा सांस्कृतिक पृष्ठभूमि; अनुकूलनात्मक व्यवहार; वा व्यवहारिक अवलोकनहरू [\[707 KAR 1:300, खण्ड 4\]](#) सहित विभिन्न स्रोतहरूबाट डेटा प्रयोग गर्ने छ। विकासात्मक ढिलाइका लागि सेवा तथा कार्यक्रमहरूको व्यवस्था बच्चाको सबल पक्ष र आवश्यकताहरूका आधारमा गरिन्छ, यसलाई निम्नका पाँच वटा विकासात्मक क्षेत्रद्वारा मापन गरिन्छ:

- संज्ञानात्मक
- सञ्चार
- मोटर विकास
- सामाजिक-भावनात्मक विकास
- आत्म-सहायता/अनुकूलनात्मक व्यवहार

ARC ले योग्यतासम्बन्धी निष्कर्षहरू स्पष्ट निष्कर्ष निकाल्न नसकिने अवस्था भएको ठहर गर्छ भने मूल्याङ्कन तथ्याङ्क स्पष्ट निष्कर्ष निकाल्न नसकिने अवस्था हुँदा योग्यता पुनरावलोकन गर्दा ARC ले व्यावसायिक निर्णय प्रयोग गर्न सक्छ। ARC ले बच्चामा विकासात्मक ढिलाइ हुन सक्ने विकासात्मक ढिलाइ भएको निष्कर्ष निकाल्नुका कारणहरू कागजातीकरण गर्नु पर्ने छ [\[707 KAR 1:002, धारा 1 \(22\)\(c\)\]](#)।

2. बच्चालाई विकासात्मक ढिलाइ भएको पहिचान गर्नका लागि चिकित्सा निदान आवश्यक छ?

केन्टकी प्रशासनिक नियमनमा योग्यता निर्धारणको भागका रूपमा चिकित्सा निदान समावेश गर्नुपर्ने कुनै आवश्यकता छैन। [707 KAR 1:300, धारा 4 \(5\) अन्तर्गत](#), मूल्याङ्कन सञ्चालन गर्दा सार्वजनिक एजेन्सीले विभिन्न प्रकारका मूल्याङ्कन टुल र रणनीतिहरू प्रयोग गरी बच्चासम्बन्धी सान्दर्भिक प्रकार्य, विकासात्मक तथा शैक्षिक जानकारी सङ्कलन गर्नु पर्ने छ, यसले बच्चा असक्षमता बच्चा हो वा होइन भन्ने निर्धारण गर्न तथा बच्चाको शैक्षिक आवश्यकताहरू पहिचान गर्न सहयोग पुऱ्याउन सक्छ। यसमा उपयुक्त ठानिएका चिकित्सकबाट प्राप्त जानकारी पनि समावेश हुन सक्छ, यसले बच्चाको चिकित्सा अवस्थाको प्रभावलाई बच्चाको योग्यता तथा शैक्षिक आवश्यकताहरूमा मूल्याङ्कन गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ। [707 KAR 1:300, धारा 4 \(9\)](#) ले, योग्यता निर्धारण गर्ने एकल मापदण्डको रूपमा कुनै पनि एकल मापन वा मूल्याङ्कन प्रयोग गर्न पाइने छैन भनी आदेश दिन्छ।

3. बच्चा ले नौ वर्षको उमेरसम्म पनि प्रगति नगरेमा ARC ले अझै पनि विकासात्मक ढिलाइको योग्यता वर्गीकरण प्रयोग गर्न जारी राख्न सक्छ?

होइन, [707 KAR 1:002, खण्ड 1 \(22\)](#) का अनुसार, विकासात्मक ढिलाइ वर्गीकरण 8 वर्षको उमेरसम्म मात्र प्रयोग गर्न सकिन्छ। ARC ले बच्चा 9 वर्ष पुग्नुअघि नै उहाँ अर्को कुनै असक्षमता वर्गीकरणअन्तर्गत योग्यताका सर्तहरू पूरा गर्न सक्षम हुनुहुन्छ कि हुनुहुन्न भनी निर्धारण गर्नका लागि आमाबुवाको सहमति लिई पुनः मूल्याङ्कनको प्रक्रिया सुरु गरिसक्नुपर्छ। ARC सँग विद्यार्थी अब विकासात्मक ढिलाइको वर्गीकरणअन्तर्गत योग्य हुनुहुन्न भनी शङ्का गर्ने कारण भएमा ARC ले निम्न कुरा निर्धारण गर्नका लागि तोकिएको समयभन्दा अघि नै पुनः मूल्याङ्कन गर्न सक्छ:

1. अर्को कुनै असक्षमताको वर्गीकरणले बच्चाका आवश्यकताहरूलाई अझ उपयुक्त रूपमा व्याख्या गर्छ; वा
2. अब उक्त बच्चा विशेष शिक्षा तथा सम्बन्धित सेवाहरू चाहिने असक्षमता बच्चा हुनुहुन्न।
[\[707 KAR 1:300, धारा 4\]](#)

4. बच्चालाई विकासात्मक ढिलाइ भएअनुसार पहिचान गरी मोटर विकासको क्षेत्रमा मात्र (SDI) प्रदान गर्न योग्य ठहर गर्न सकिन्छ? त्यसो हो भने मामिला व्यवस्थापक को हो?

हो, [707 KAR 1:002, खण्ड 1 \(9\)](#) अनुसार असक्षमता बच्चा भनी परिभाषित गरिएमा र ARC ले मोटर विकासात्मक क्षेत्रमा प्रतिकूल प्रभाव परेको निर्धारण गरेमा ([707 KAR 1:002, खण्ड 1 \(22\)](#)) भने ARC ले बच्चालाई निःशुल्क उपयुक्त सार्वजनिक शिक्षा (FAPE) को प्रावधानअनुसार विद्यार्थीका आवश्यकताहरू पूरा गर्न आवश्यक पर्ने कुन-कुन सेवा चाहिन्छ भन्ने निर्धारण गर्नुपर्छ।

प्रिस्कूल तहका विद्यार्थीका लागि मामिला व्यवस्थापक अन्तरविषयक प्रारम्भिक बाल्यकालीन शिक्षा (IECE) शिक्षक हुनु हुने छ भने विद्यालय-उमेरका विद्यार्थीका लागि विशेष शिक्षा शिक्षक मामिला व्यवस्थापक हुनु हुने छ।

5. बच्चामा विकासात्मक ढिलाइ हुन सक्ने र सञ्चारको क्षेत्रमा मात्र SDI का लागि योग्य हुन सक्नुहुन्छ? त्यसो हो भने मामिला व्यवस्थापक को हो?

हो, [707 KAR 1:002, खण्ड 1 \(9\)](#) अनुसार असक्षमता बच्चा भनी परिभाषित गरिएमा र ARC ले मोटर विकासात्मक क्षेत्रमा प्रतिकूल प्रभाव परेको निर्धारण गरेमा ([707 KAR 1:002, खण्ड 1 \(22\)](#)) भने

ARC ले बच्चालाई निःशुल्क उपयुक्त सार्वजनिक शिक्षा (FAPE) को प्रावधान अनुसार विद्यार्थीका आवश्यकताहरू पूरा गर्न आवश्यक पर्ने कुन-कुन सेवा चाहिन्छ भन्ने निर्धारण गर्नुपर्छ।

प्रीस्कूल तहका विद्यार्थीका लागि मामिला व्यवस्थापक अन्तरविषयक प्रारम्भिक बाल्यकालीन शिक्षा (IECE) शिक्षक हुनु हुने छ भने विद्यालय-उमेरका विद्यार्थीका लागि विशेष शिक्षा शिक्षक मामिला व्यवस्थापक हुनु हुने छ।

थप स्रोतहरू

[राष्ट्रिय प्रारम्भिक बाल्यकाल प्राविधिक सहायता केन्द्र \(NECTAC\) नोट सङ्ख्या 27- IDEA को भाग B अन्तर्गत साना बालबालिकाका लागि योग्यतासम्बन्धी नीति तथा अभ्यासहरू ले IDEA को भाग B अन्तर्गत योग्यता निर्धारणको सङ्क्षिप्त इतिहास प्रस्तुत गर्नुका साथै, 3 देखि 9 वर्षका विद्यार्थीहरूका लागि विभिन्न राज्यहरूले विकासात्मक ढिलाइको वर्गीकरणलाई कसरी प्रयोग गरिरहेका छन् भन्ने कुराको सारांश उपलब्ध छ।](#)

[रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम केन्द्र \(CDC\) को विकासात्मक असक्षमता](#) सम्बन्धी तथ्यहरूले बच्चाको विकासात्मक माइलस्टोन, निगरानी र स्क्रिनिङ जाँचका बारेमा अङ्ग्रेजी तथा स्पेनीस भाषामा जानकारी प्रदान गर्छ।

[विकासात्मक ढिलाइ योग्यता निर्धारण फारम](#) मा ARC सम्मेलन सारांशको आवश्यक संलग्न कागजात उपलब्ध छ।